

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות - דף מספר 23

בס"ד, י"ב אב תשפ"ד

הוחזק כפרן/ כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש

1. שבועות מא: "ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה... מידכר דכירי אינשי".
2. ראו פירוש רש"י ור"ח לסוגיה.
3. שבועות לד: "ההוא דא"ל לחבריה... ולא אדעתיה".
4. בבא בתרא קסט: "ת"ר הבא לידון... במאי קמיפלגי"; שם קע. "ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך... לברר קאמינא".
5. עמדו על היחס בין הסוגיות תוך תשומת לב לסדר הדורות של הדוברים בסוגיות השונות ולנושאים של הסוגיות.
6. שאלת היחס בין הסוגיות העסיקה מאד את הראשונים. אני מציין לעיקר הדיונים:
  - א) שבועות מא: תד"ה כל מילתא
  - ב) חידושי הרשב"א לשבועות מא: ד"ה רבא אמר כל מילתא (להרחבה – חידושי הרמב"ן).
  7. רמב"ם הלכות טוען ונטען פ"ו הל' ד-ה.
  8. הוחזק כפרן:
    - א) תנו את הדעת למשמעות הביטוי ולרצינון שלו. ראו את תשובת הרשב"א ח"ג סימן מט.
    - ב) למי שיכול, מומלץ את הופעות הביטוי בסוגיות הש"ס.
    - ג) תוכלו למצוא סיכום רחב באנציקלופדיה תלמודית ערך החזק כפרן.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קסט עמוד ב

ת"ר: הבא לידון בשטר ובחזקה - נידון בשטר, דברי רבי; רשב"ג אומר: בחזקה. במאי קמיפלגי?

...

ואיבעית אימא: לעולם לא תיפוך, אלא הכא בלברר קמיפלגי; כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא, אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא, אמר: פרעתין בפני פלוני ופלוני, אמר ליה רבי יצחק: יבואו פלוני ופלוני ויעידו.

אמר ליה: אי לא אתו לא מהימנינא? והא קיימא לן: המלוה את חבירו בעדים - אינו צריך לפרעו בעדים! אמר ליה: אנא כההיא כשמעתא דמר סבירא לי, דאמר רבי אבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב: האומר לחבירו פרעתין בפני פלוני ופלוני - צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו. [א"ל], והא אמר רב גידל אמר רב: הלכה כדברי רבן שמעון בן גמליאל, ואף רבי לא אמר אלא לברר! א"ל: אנא נמי לברר קאמינא.

חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף מא עמוד ב

רבא אמר כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר ליה ולא אדעתיה. פי' [ר"ח ז"ל] העדים כיון דלא רמיא עליהו לאו אדעתיהו והן ששכחו וטענתיה דלוה טענה היא וכן פי' לקמן בעובדא דעפצי דא"ל רמי בר חמא לרב מלתא דלא רמיא עליה דאיניש א"ל ולא אדעתיה דעדים הם ששכחו קיצותא, ויש מקשים עליו שאין ראוי לומר דעדים שכחו כמה מזדבן קבא דעפצי ויעידו עדות שקר, ורש"י ז"ל פי' כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש כגון זה דלא היה לו לומר פרעתין בעדים אמר בעדים פרעתיה ולא אדעתיה, שלא אמר בשעת הלואה בעדים פרע לי והלכך לא שם על לבו לזכור אם בעדים פרע לו או שלא בעדים, וקיי"ל כרבא ונאמן הלה שפרעו.

ונתחבטו הראשונים ז"ל בשמועה זו הרבה, משום דקשיא להו עלה הא דגרסי' בפרק גט פשוט רב יצחק בר יוסף הוה מסיק זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דרב יצחק נפחא א"ל הב לי זוזאי א"ל פרעתין בפני פלוני ופלוני אמר לו יבואו פלוני ופלוני ויעידו, א"ל ואי לא אתו לא מהמני והא קיי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפרועו בעדים א"ל אנא כההיא שמעתא דמר ס"ל דאמר ר' אבא א"ר אדא בר אהבה אמר רב האומר לחבירו מנה לי בידך וא"ל פרעתין בפני פלוני ופלוני יבואו פלוני ופלוני ויעידו, והא א"ר גידל אמר רב הלכה כרבי ואף רבי לא אמר אלא לברר א"ל אנא נמי לברר קאמינא ופי' ר"ח ז"ל שאם אמרו לא העדנו לעולם בדבר זה הוחזק כפרן ומשלים. ויש מי שתירץ דהתם באומר פרעתין בפני פלוני ופלוני והכא שאני שאינו אומר אלא ולא פרעתין בפני פלוני ופלוני

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות - דף מספר 23

בט"ד, י"ב אב תשפ"ד

כמסתפק, וזה אינו דלשון זה אינו כמשיב מסתפק אלא אדרבה כמתמיה היאך תובע ממנו שהרי כבר פרעו בפני אותם עדים וכדאמרי' בעלמא (ב"ב ז' א') ולא מי אמינא לכו לא תתלו בוקי סרוקי בדרב נחמן, והרב בעל המאור ז"ל כתב שם בפרק גט פשוט דהתם באומר בפני פלוני פרעתוך והעמדתים עדים והלכך בעדים שנזדמנו להעיד אין אומרים שהלוה או העדים אשתלו השתא ולא רמו אנפשייהו אבל הכא בשלא הזמינם לעדים ובכי הא אפשר השתא אשתלו ולא אדעתייהו. ויש מרבותינו ז"ל שאמרו בלברר שאם החזיק בדבריו אחר שבאו עדים ואמרו שלא היו הדברים מעולם ועדיין הוא עומד בטענתו ואומר כן היה שבפניכם פרעתי והם שכחו בזה הוחזק כפרן וזו היא דר' יצחק נפחא ור' אבא, והכא בחוזר ואומר סבור הייתי שבפניהם היה אבל אם לא בפניהם בפני אחרים פרעתי. והרבה תירוצים נאמרו בדבר זה ואין אחד מהם מוציאנו מידי מה שהשמיט הרב אלפסי ז"ל ההוא עובדא דר' אבא ור' יצחק נפחא דבפ' ג"פ דבין לדברי זה ובין לדברי זה היה לו לרב ז"ל להביאה בהלכות. ולי נראה דקושיא מעיקרא ליתא, דקושטא דמילתא דאין צריך לברר אלא בכענין הבא לידון בשטר ובחזקה דצריך להביא השטר משום דחזקה מכח שטרא קאתי ואם נמצא שטרו פסול אף חזקתו בטלה וכדאמרינן (תוס' ב"ב פ"ב) היה אוכל את השדה מחמת אונו ונמצא אונו פסול אף חזקתו בטלה, אבל בטוען פרעון ואמר בפני פלוני ופלוני טענת הפרעון אינה באה מכח העדים אלא דבר יתר הוא שאומר שאינו צריך לו ואין הפרעון תלוי בהעדאת עדים הלכך אפי' באו עדים ואמרו להד"מ אין בכך כלום לדעת רבא, וקיי"ל כוותיה וכדאמרי' בסנהדרין פ' זה בורר (כ"ג א') דתנן התם זה פוסל עדי של זה וזה פוסל עדי של זה דברי ר"מ וחכ"א אימתי בזמן שמביא עליהם ראי' שהן קרובין ופסולין ואוקימנא פלוגתייהו בגמ' מחלוקת בשני כיתי עדים דר"מ סבר צריך לברר ורבנן סברי אין צריך לברר ואמרי' עלה אמרו ר' אמי ור' אסי לפני ר' יוחנן נמצאת כת שניה קרובין או פסולין מהו א"ל כבר העידו עדים הראשונים איכא דאמרי אמר ר' אמי אע"פ שהעידו עדים הראשונים ואיבעיא להו התם לימא בדרכי ורשב"ג קמפלגי דתניא הבא לידון בשטר ובחזקה נידון בשטר כו' וקיי"ל דבלברר קמפלגי ואמרי' אפי' תימא כרבי ע"כ לא קאמר רבי התם אלא בחזקה דחזקה מכח שטרא קא אתיא אבל הכא דהני סהדי לאו מכח הני סהדי קא אתו אפי' רבי מודה דאין צריך לברר ושמעין מינה דכל היכא דהא לאו מכח הא קא אתיא אין צריך לברר, והילכך באומר פרעתי בפני עדים אפי' לרבי אין צריך לברר, ור' יצחק נפחא דאמר ליה לר' אבא דצריך לברר טעה בדמיון זה וס"ל כמ"ד התם בפ' זה בורר דאף בהכי פליגי, ורבי דהלכתא כוותיה ורב ששת נמי ס"ל הכין, ורבא ס"ל כי ההוא דאמרינן התם דכל דהא לאו מכח הא קא אתיא אף רבי מודה דאין צריך לברר וקיי"ל כוותיה, ומינה דהיא דר' יצחק נפחא אידחיא לה וליתא כלל ולפיכך לא כתבה הרב אלפסי ז"ל להיא דר' יצחק אע"פ שכתב ההיא וצריך לברר וכן כתב הא דרבא הכא ומתוך שתיקתו למדנו דבר זה, כך נ"ל, ולפי מה שכתבתי לא קיי"ל כהיא דאמר ר' אבא משמיה דרב אדא בר אהבה אמר רב האומר לחבירו מנה לי בידך ואמר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני יבואו פלוני ופלוני ויעידו אלא אין צריך להביאם ולברר כלל דהא אפי' באו ואמרו להד"מ לא מעלה ולא מוריד ונאמן הוא לומר אם לא בפניהם בפני אחרים פרעתי ואינו זכור א"נ ביני לביןך פרעתיך.

שו"ת הרשב"א חלק ג סימן מט

וא"ת: והא כללא קא כייל שמואל: כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון, אחד מחייבו שבועה, וכיון שהוחזק כפרן לשלם אותו ממון על פי שנים, אם כן אף /בדפוס ליוורנו תקל"ח מופיעה אחרי אף המלה: עד/ אחד מחייבו שבועה. לא היא, שלא אמרו, אלא בשהעדים מחייבין אותו בעדותן ממש, אבל כאן אין העדים מחייבין אותו, כמו שכתבתי למעלה. שהמלוה את חברו בעדים, אין צריך לפרעו בעדים, אלא כפרנותו הוא שמחייבתו, וכל שנעשה כפרן על פי שנים, והיה חייב לפרוע הממון על פיהם, הוחזק זה כפרן גמור, מה שאין כן בשהוחזק בעד אחד, שאלו רצה היה פוטר עצמו ממנו בשבועה, ולפיכך אינו כפרן גמור. אי נמי: חזקה היא, שכל שהוכחש בעדים והוחזק כפרן גמור לשלם ממון, חזקה לא הי' פורעו אלא בעדים, מה שאין כן בעד א', שאלו רצה הי' עומד בכפרנותו ונשבע ונפטר, וכיון שכן, בוטח בעצמו לפרעו בינו לבין עצמו, לפי שאי אפשר להתחייב בממון על פיו.